

KESKKONNAMINISTEERIUM

LIFE

Programm

LIFE on Euroopa Komisjoni programm, millega rahastatakse keskkonna- ja kliimaprojekte Euroopa Liidus alates 1992. aastast. See on ainuke otseselt keskkonnale suunatud rahastamisvahend, millega toetatakse liidu keskkonnapoliitika arengut ja elluviimist.

life.envir.ee

LIFE programmist

LIFE programm on toiminud alates 1992. aastast ja toetust on saanud üle 4500 projekti. Vahendite kasutamist koordineerib Euroopa Komisjoni allüksus EASME (*Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises*) ning taotlusi esitatakse kord aastas Euroopa Komisjonile.

2014–2020

Praegune programmiperiood jaguneb kaheks allprogrammiks: keskkond ja kliima. Perioodi eelarve on suurem kui kunagi varem – 3,46 miljardit eurot. Sellest 2,59 mld eurot on suunatud Keskkonna allprogrammi ning 0,86 mld Kliima allprogrammi.

Keskkonna allprogramm jaguneb omakorda kolmeks prioriteetseks valdkonnaks:

- keskkond ja ressursitõhusus
- loodus ja bioloogiline mitmekesisus
- keskkonnaalane juhtimine ja teave

Keskkonna allprogrammis on perioodiks 2014–2017 kehtestatud riiklikud eelarved ning Eesti riiklik eelarve neljaks aastaks on 9,6 mln eurot. Kliima allprogramm jaguneb samuti kolmeks prioriteetseks valdkonnaks:

- kliimamuutuste leevendamine
 - kliimamuutustega kohanemine
 - kliimaalane juhtimine ja teave
- Riiklikke eelarveid kehtestatud ei ole.

Aastas korraldatakse üks taotlusvoor ning iga aasta kohta kinnitatakse eraldi eelarve. Liikmesriikide taotlused konkureerivad omavahel ning finantseerimist leiavad üksnes parimad.

LOODUS JA BIOLOOGILINE MITMEKESISUS

Eesmärk: kaitsealuste ja ohustatud liikide ning nendega seotud elupaikade või kasvukohtade seisundi parandamine ning looduskaitseprobleemide ja riskidega tegelemine.
Projektitüübid: parimaid tavasid järgivad projektid, katse- ja näidisprojektid.

Toetatavad tegevused ja valdkonnad:

- Natura 2000 alad, merekeskkond
- Loodusdirektiivi liigid ja elupaigatüübid
- Ohustatud liigid
- Tegevuskavade elluviimine
- Ökosüsteemide taastamine
- Roheline taristu
- Võõrliigid

Näiteks loodus- ja linnudirektiivi liigi kaitsestaatuse või elupaigatingimuste parandamiseks üldlevinud praktikate rakendamine (nt karjatamine, võsa niitmine, kraavide sulgemine, pesakastide paigaldamine, maa riigile soetamine jmt). Bioloogilise mitmekesisuse valdkonnas selliste uute lähenevate katsetamine ja demonstreerimine, mida varem pole proovitud, kuid mis võivad anda paremaid tulemusi võrreldes teadaolevate praktikatega. Näiteks võõrliikide ohjamine või riiklikult looduskaitse alla võetud liikide seisundi parandamine.

KESKKONNAALANE JUHTIMINE JA TEAVE

Eesmärk: keskkonnavalase teadlikkuse suurendamine, keskkonnateabe edastamine, haldamise ja levitamise toetamine ning parema keskkonnavalase juhtimise edendamine huvigruppide laialdasema kaasamisega.

Projektitüübid: teabe-, teadlikkuse suurendamise ja teabe levitamise projektid.

Toetatavad tegevused ja valdkonnad: teabe, teabevahetus- ja teadlikkuse suurendamise kampaaniad: projektiteemaks võib olla vesi, jäätmed, ressursitõhusus, loodus ja bioloogiline mitmekesisus, mullastik, metsad, õhk, roheline ringmajandus, kemikaalid, müra jmt. Näiteks kodanike ja tarbijate teadlikkuse suurendamine toodetes sisalduvate tervisele ohtlike kemikaalide kohta. Üldsuse teadlikkuse suurendamise kampaaniad Natura 2000 alade, võõrliikide või suursiskjate kohta.

KESKKOND JA RESSURSI TÕHUSUS

Eesmärk: töötada välja, katsetada ja tutvustada uenduslikke tehnoloogialahendusi ning parimaid tavasid keskkonnaprobleemidega tegelemiseks.

Projektitüübid: katse- ja näidisprojektid.

Toetatavad tegevused ja valdkonnad:

- Vesi, üleujutused ja põud
- Mere- ja rannikualade majandamine
- Veemajandus, jäätmed ja ringmajandus
- Mullastik, metsad, õhk
- Müra, kemikaalid, tööstusõnnetused
- Ressursitõhusus

Näiteks ökoinnovatsioon, jäätmete töötlemine ja taaskasutamine tee-ehituses, olmejäätmete tekke vähendamine. Samuti projektid, mille raames rakendatakse vee säästmise meetmeid, vähendatakse ammoniaagi ja tahkete osakeste heidet põllumajanduses või luuakse vähese mürasaastega alade kavad linnapiirkondades ning palju muud.

KLIIMAMUUTUSTEGA KOHANEMINE

Eesmärk: kogukondade vastupanuvõime suurendamine kliimamuutustele, kliimamuutustest ohustatud ökosüsteemide ja loodusressursside kaitsmine ning kliimamuutustest mõjutatud majandusharude kohanemise soodustamine, sh ELi ja riiklike kohanemisstrateegiatega rakendamine.

Projektitüübid: parimaid tavasid järgivad projektid, katse- ja näidisprojektid, ettevalmistusprojektid.

Toetatavad tegevused ja valdkonnad: näiteks kohanemiseks vajalike uudsede tehnoloogiate arendamine linnakeskkonnas (vesi, energia, ehitussektor), roheline taristu arendamine ja soodustamine, ökosüsteemiteenuste haavatavuse hindamine ja kliimamuutustega kohanemise soodustamine, põllumajandussektori toetamine kliimamuutustega kohanemises.

KLIIMAALANE JUHTIMINE JA TEAVE

Eesmärk: elanikkonna teadlikkuse suurendamine kliimaküsimustes, huvigruppide laiem kaasamine ja kliimaalase infovahetuse hõlbustamine.

Projektitüübid: teabe-, teadlikkuse suurendamise ja teabe levitamise projektid.

Toetatavad tegevused ja valdkonnad: näiteks kliima valdkonna õigusaktide rakendamisega seotud koolitused, koolitajate koolitamine, kliima- ja energistrateegiatega koostamine ning parimate praktikate jagamine.

KESKKOND KLIIMA

Projektitüübid

Sõltuvalt valdkonnast ning projekti olemusest on taotlemisel võimalik LIFE programmist valida projekti tüüp. Levinumad neist on järgmised:

1. Parimaid tavasid järgivad projektid (*Best practice projects*) – nende raames kasutatakse asjakohaseid, kulutõhusaid ja nüüdisaegseid tehnikaid, meetodeid ja käsitusi, arvestades konkreetset konteksti.

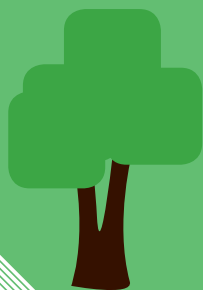
2. Näidisprojektid (*Demonstration projects*) – nende raames võetakse kasutusele, katsetatakse, hinnatakse ja levitatakse meetmeid, meetodikaid või käsitusi, mis on konkreetsetes, näiteks geograafilises, ökoloogilises, sotsiaalmajanduslikus kontekstis uued või tundmatud ja mida võiks sarnastes olukordades kasutada mujalgi (see projektitüüp on kasutuses kõikides valdkondades, välja arvatud juhtimise ja teabe projektides).

3. Katseprojektid (*Pilot projects*) – nende raames kasutatakse tehnikat või meetodit, mida ei

ole varem või mujal kasutatud ega katsetatud ning mis pakuvad parimate tavadega võrreldes potentsiaalseid keskkonna või kliimaga seotud eeliseid ja laiemaid rakendamisvõimalusi (see projektitüüp on kasutuses kõikides valdkondades, välja arvatud juhtimise ja teabe projektides).

4. Teabe-, teadlikkuse suurendamise ja teabe levitamise projektid (*Information, awareness and dissemination projects*) – nende eesmärk on toetada teabevahetust, teabe levitamist ja teadlikkuse suurendamist keskkonna ja kliima-meetmete alamprogrammide raames.

5. Ettevalmistusprojektid (*Preparatory projects*) – nende raames toetatakse Euroopa Liidu keskkonna- või kliimapoliitika ja seadusandluse arendamist ja rakendamist.

Taotlemine

Reeglina toimuvad taotlusvoorud üks kord aastas. Taotlusvoor kuulutatakse välja kevadel aprillis-mais ning taotluste esitamise tähtaeg on sügisel (september-oktoober). Projekti idee peale tuleks hakata mõtlema varakult, sest taotluse koostamine ning partnerite ja omafinantseeringu leidmine võtab tavaliselt palju aega.

Taotlemiseks vajalikud dokumendid on Euroopa Komisjoni kodulehel: ec.europa.eu/life.

- Taotlused esitatakse e-taotluse (*e-proposal*) süsteemi kaudu otse Euroopa Komisjonile. Tegemist on otsetoetusega, mida Eesti ametiasutused ei vahenda.
- Taotlus on soovitatav esitada ingliskeelsena, kuid seda võib teha ka eesti keeles.
- Taotleda võivad kõik Euroopa Liidus registreeritud juriidilised isikud (MTÜ-d, äriühingud, ülikoolid, avalik-õiguslikud asutused jt).

Toetusmäär on perioodil 2014–2017 kuni 60%, alates 2018. aastast kuni 55%. Erandiks on looduskaitseprojektide toetusmäär, mis on kogu 2014–2020 perioodi vältel kuni 60% ning esmatähtsate liikide ja elupaigatüüpide puhul kuni 75%. Ülejäänud summa tuleb taotlejatel endal leida, ent oluline roll on ka partnerite kaasamisel. Rahvusvaheliste partnerite kaasamine ei ole kohustuslik, kuid annab hindamisel lisapunkte. Partnerite kaasamine nii kodu- kui välismaal suurendab projekti usaldusväärsust.

Kõik projektid peavad panustama ELi direktiivi või strateegia elluviimisse. Eelistatakse suurema mõjuga projekte, mis oleksid innovatiivsed ja ambitsioonikad. Samas peavad tegevused ja oodatavad tulemused olema realistlikud. Kõik projektid peavad sisaldama piisavas mahus teavitustegevusi (infopäevad, projekti koduleht, rahvusvaheline seminar, artiklid meedias jmt). Kõik tegevused, sh eelarve, peavad olema põhjendatud

ja detailselt lahti kirjutatud. Soovitatav on projekti elluviimiseks vajalikud keskkonnalaod, maa-kasutuse või tehnika kasutamise õigused, kokkulepped partnerite vahel jmt korraldada juba enne taotluse esitamist.

LIFE programmist ei toetata suuremahulise taristu (maksumusega enam kui 0,5 mln eurot) ehitamist ja teadusuuringuid (selleks on Horisont 2020) ning see pole mõeldud maaelu ja regionaalarengu toetamiseks (selleks on põllumajandustoetused ja struktuuroetused).

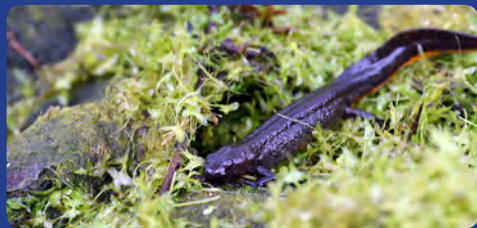
Küsimuste korral võib pöörduda Keskkonnaministeeriumis töötavate programmi LIFE kontaktisikute poole, kes on valmis taotlejaid nõustama ning soovitusi andma.

Hea projekti tunnused on muuhulgas:

- oma-/kaasfinantseeringu olemasolu
- huvigruppide kaasamine
- (rahvusvaheliste) partnerite kaasamine
- põhjalik ettevalmistus ja läbimõeldud tegevuskava
- projekti tulemuste korratavus ja ülekantavus teistes liikmesriikides
- panustamine ELi direktiivide ja strateegiate täitmisel
- kommunikatsioonitegevused

Eestis ellu viidud projektid

Mitu Eestis ellu viidud projekti on äratanud tähelepanu üle kogu Euroopa Liidu ning valitud parimate projektide hulka.

Parima projekti tiitliga tunnustati 2009. aastal keskkonnaministeeriumi projekti **BALTRIT**, mille eesmärgiks oli Eesti ja Soome harivesiliku (*Triturus cristatus*) väikeste asurkondade säilitamine ning soodsa seisundi tagamine.

Palju tähelepanu on saanud keskkonnaameti projekt **URBANCOWS** ehk Linnalehmad, mille eesmärgiks oli taastada Pärnu rannaniidud, rannikuloomad ja paljude kaitsealuste liikide elupaigad.

Lisaks looduskaitseprojektidele on Eestis ellu viidud ka mitmeid keskkonnaprojekte. Üheks mahukamaks ja tähelepanuväärivamaks on viimastel aastatel olnud Eesti Energia katseprojekt **OSAMAT** (kogueelarve 2,4 mln eurot), mille eesmärgiks oli välja töötada ja katsetada põlevkivituhasseigusid tee-ehituses.

Parima projekti tiitliga tunnustati 2010. aastal Eesti Ornitoloogiaühingu projekti **EAGLELIFE**, mille eesmärgiks oli parandada must-toonekure (*Ciconia nigra*), väike-konnakotka (*Aquila pomarina*) ja suur-konnakotka (*Aquila clanga*) looduskaitselist seisundit ning tagada nende püsijäämine Eestis.

Parimatest parima tiitliga pärjati 2013. aastal Eesti Loodushoiu Keskuse projekt **HAPPYFISH**, mille raames taastati väärtuslikke elupaiku ja kudealasid (Emajõe vanajõed) ning taasasustati Euroopas ohustatud kalaliiki tõugast (*Aspius aspius*). Projekti käigus eemaldati settevallid 10 soodi ja Emajõe ühenduskohtadest ning kaevamistöid tehti kokku 720 m ulatuses, tänu millele paranesid kalade elu- ja rändetingimused vanajõgedes kogupikkusega 15 km. Taastati ka koelmualasid luhtade niitmise ja võsa eemaldamisega.

Nende ja kõikide teiste rahastatud projektide kohta leiab rohkem infot Euroopa Komisjoni kodulehelt: ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm

LIFE Eestis

25 aasta jooksul on programmist toetust saanud 34 Eesti projekti (ELi toetus kokku 21 mln eurot). Lisaks on Eesti asutused osalenud partnerina 22 projektis. Kuigi Eestist on esitatud vähe taotlusi (perioodil 2007-2013 esitati 24 taotlust), on need üldiselt hästi ette valmistatud ning eelmisel rahastusperioodil finantseeriti koguni 42% Eestist esitatud taotlustest (võrdluseks: ELi keskmine on alla 15%).

Esitatud ja rahastatud taotlused perioodil 2006-2015 (EE)

Rohkem infot programmi kohta:

Eestikeelne LIFE programmi koduleht:

life.envir.ee

Euroopa Komisjoni LIFE programmi koduleht:

ec.europa.eu/life

Infovoldiku valmimist on rahastatud LIFE projektist „AwaRaEst LIFE (LIFE14 CAP/EE/000009)“

Kasutatud fotod: Merike Linnamägi, Bert Holm ja Arina Koroljova